

ПОГЛЯДИ ЄВРОПЕЙЦІВ ПРО ТРАДИЦІЙНИЙ СХІД У XIII СТ.

Михалюк Артем,

здобувач вищої освіти першого рівня

історичного факультету

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

e-mail: artemmihaluk888@gmail.com

Науковий керівник: **Федорів Ірина,**

кандидат історичних наук, доцент

кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

У Європі дванадцятого століття, як і раніше майже нічого не відомо про Азію, незважаючи на те, що тоді Монгольська імперія збентежила усю Європу своїми завоюваннями, швидко рухаючись по континенті. І мало хто з європейців наважилися дістатися Каракоруму, столиці Монгольської імперії, з дипломатичними та релігійними цілями.

Але вже у XIII ст. європейці починають формувати уявлення про Схід як екзотичний, багатий, але водночас «чужий» світ. Через Схід пролягали торгові шляхи, які вели до дорогоцінних товарів – шовку, прянощів, фарфору. Тому неймовірна кількість прянощів і шовку потрапила з Далекого Сходу до Європи. Точні обсяги торгівлі такими товарами невідомі, але популярність спецій як в кулінарії, так і в медицині досягла свого історичного піку в період європейського Середньовіччя. Азіатські прянощі також відігравали ключову роль у медицині Середньовіччя. Місцеві рослини також були включені в європейські медичні тексти, але пацієнти продовжували віддавати перевагу азіатським спеціям, якщо вони могли собі їх дозволити. Ліки, описані в медичних текстах Середньовіччя, майже всі склалися з азіатських прянощів.

У Середньовіччі шовк зі Сходу також став відігравати центральну роль у житті європейських аристократів. С. Вагнер з цього приводу зазначає наступне: «Все і всі, кого він торкався, одразу ставали видатними. Шовк, накинутий на вівтарі чи завіси, відокремлював приміщення всередині церкви чи палацу. У Західній Європі мощі святих загортали в шовк, зберігали та виставляли в складних металевих виробках і прикрашених дорогоцінними каменями. Протягом сотень років розкіш, універсальність і дефіцитність шовку зберегли його статус цінного матеріалу. Сяйво і м'якість тканини завжди вражали тих, хто її бачив або відчував. Як товар, шовк часом вважався дорожчим за золото» [1].

У XIII ст. існувала розгалужена світова торгова система, яка простягалася від східного узбережжя Китаю до Західної Європи, як морем, так і суходолом. Існували три великі шляхи, які пролягали через центральну петлю – два контролювалися арабським світом, які проходили через Червоне море та Перську затоку, а інший через Візантійську імперію.

Порталом Перської затоки до торгівлі в Індійському океані був о. Ормуз, який довгий час служив життєво важливою сполучною ланкою між перським світом та Індійським океаном. Під час свого візиту до Ормуза Марко Поло писав: «І я можу вам сказати, що купці прибувають сюди кораблями з усіх кінців Індії, привозячи всілякі прянощі, дорогоцінні камені та перли, шовк і золоті тканини, слонові бивні та багато інших товарів. У цьому місті вони продають ці товари іншим торговцям, які потім розповсюджують їх по всьому світу, по черзі продаючи іншим» [2, с. 66].

Індія була епіцентром світової торгівлі. На узбережжі Малабар і Коромандель колонії торговців з усього світу збиралися, щоб торгувати бавовною і шовком, прянощами і парфумами, а також золотом, сріблом і слоновою кісткою. З Індії надходили перець, дорогоцінні камені, прикраси та бавовняні тканини. Індійські торговці широко ходили через Індійський океан у пошуках товарів і привозили екзотичні предмети розкоші з різноманітних культур. Серед найважливіших торговельних міст в Індії був Калікут. Протягом століть він був головним пунктом призначення всіх торговців Індійського океану з Адена, Ормуза, Малакки та Китаю. Він також став відомим тим, що європейські торговці називали його «ситцевим» полотном, від чого він отримав свою англійську назву. Калікутом правив могутній індустський спадковий лідер, який називався заморин, який тісно співпрацював з мусульманськими торговцями, щоб сприяти торгівлі. Інші великі індійські міста Малабарського узбережжя (Каннанор, Кочін, Кілон) були феодалними васалами Заморіна з Калікуту і платили йому данину. Ранній португальський хроніст Дуарте Барбоза писав про це місто: «У місті жили маври, поважні люди, іноземці та багаті купці; було багато великих купців та інших джентльменів, землеробів, людей зі зброєю. Це було місце великої торгівлі. Він має хороший порт, куди стікається багато кораблів з Мекки, Адена, Ормузу, Камбея, Малабара. Місто було дуже великим з гарними будівлями, красивими вулицями, оточеними стінами та вежами» [3].

У XIII ст. місто Малакка на Малайському півострові було одним із найважливіших центрів торгівлі Європи з Сходом. Це був великий міжнародний центр для перцю, мускатного горіха та гвоздики. Могутнє буддистське королівство Шрівіджая взяло під свій контроль більшу частину Малайського архіпелагу, поки його не завоювала в 1290 р.

індуїстська імперія Маджапахіт. Імперія Маджапахіт стала настільки могутньою, що відмовилася платити данину Китаю і змогла перемогти сили, надіслані Хубілай-ханом з Монгольської імперії, який також правив Китаєм. Важливою зупинкою для купців на шляху до Малакки та з Малакки був буддійський Цейлон (сьогоднішня Шрі-Ланка), де можна було отримати корицю, а також дорогоцінні камені, перли, слонову кістку, слонів, панцири черепах і тканину. Уздовж узбережжя Цейлону було багато бухт і якірних стоянок, які забезпечували зручності для кораблів.

У XIII ст. Китай був найрозвиненішою економікою Азії та був найдинамічнішою силою в торгівлі. У місті Ханчжоу проживав 1 мільйон жителів, у тому числі великий купецький клас. Китайці борознили Індійський океан флотами торгових джонків перевозючи 120 тонн вантажу. Ці кораблі відвідали Індонезію, Цейлон і західне узбережжя Індії. Експортуючи найякісніший у світі текстиль, кераміку та металеві вироби, Китай імпортував вужчий асортимент продукції – іноземну деревину, смолу та прянощі, переважно із Південно-Східної Азії. Імпорт прянощів був надзвичайно високим, оскільки їх споживали всі соціальні верстви. Коли весь Китай був захоплений монголами, торгівля продовжувала процвітати, обмінюючись слоною кісткою, рогами носорогів, гребенями журавлів, перлами, коралами [4, с. 19].

Протягом століть обсяг руху Шовковим шляхом то збільшувався, то зменшувався залежно від політики королівств, через які він проходив. Після монгольських завоювань екзотичні товари, такі як шовк та прянощі, почали вільно переміщатися Шовковим шляхом до Європи. Загальна довжина Шовкового шляху становила близько 10 000 км, з яких приблизно 3000 км пролягали на території Китаю.

Монголи не тільки відродили торгівлю вздовж Шовкового шляху, але й розширили її. Монголи були рішучими прихильниками відкритої торгівлі, дозволяючи товарам з Китаю та Південно-Східної Азії вільно пробиратися до Східної Європи та Близького Сходу, і навпаки. Щоб заохотити міжнародну торгівлю, іноземні купці часто отримували звільнення від податків, позики та гарантований безпечний проїзд Шовковим шляхом. Монголи також активно заохочували торгівлю, встановлюючи гарнізони вздовж Шовкового шляху, які патрулювали монгольські солдати і слугували проїзними станціями та зупинками для відпочинку мандрівників.

Висновки. У XIII ст. погляди європейців на традиційний Схід формувалися під впливом як особистого досвіду мандрівників, так і загальних культурних, релігійних та політичних уявлень. Торгівля розвивалася достатньо активно, тому розвиток різноманітних торговельних шляхів забезпечили торговельні контакти між європейськими містами та Сходом. Екзотичні товари перевозилися до центральної та північної Європи. Величезна кількість товарів проходила

практично через усі світові імперії, а торгівля не обмежувалася державними кордонами, культурними цінностями та етнічною приналежністю. Подорожі мандрівників Великим Шовковим шляхом принесли поєднання географічних, культурних, економічних знань, які значно збагатили європейський світогляд і заклали основу для посилення взаємодії між Східною та Західною цивілізаціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Wagner S.W. The Impact of Silk in the Middle Ages.
2. Мейнк В. Незвичні пригоди Марко Поло / пер. з нім. Ю. Бедзика. Київ: Дитвидав, 1959. 508 с.
3. Hancock J. Global Trade in the 13th Century. World History Encyclopedia.
4. Hansen V., Wang H. The Year 1000 and the Beginning of Globalization: A Dialogue Valerie Hansen. Understanding Globalization, Global Gaps, and Power Shifts in the 21st Century. № 6. 2022. P. 17–31.